

Lamentazioni e Baruc

Breve sguardo

Lamentazioni

- Nella Bibbia Ebraica si trova tra gli scritti, è uno dei cinque “rotoli” (*m^egillôt*)
- Cinque composizioni poetiche
- Il tema comune è la distruzione di Gerusalemme e l’esilio.
- Le prime quattro hanno la forma di acrositico

12 לֹא אֵלֶיכֶם כָּל־עַבְדֵי דָרָךְ הַבֵּיטוּ וּרְאוּ
אִם־יֵשׁ מִכְאוּב מִכְאֹבִי אֲשֶׁר שִׁלַּל לִי אֲשֶׁר
הוֹנָה יְהוָה בְּיָמָיו תְּרִוֹן אֶפֶס
13 מִמְּרוֹם שְׁלַח־אֵשׁ בְּעֶצְמוֹתַי וַיִּרְדָּה פֶּרֶשׁ
רֶשֶׁת לַחֲלִיל הַשִּׁיבֵנִי אַחֲרֵי נִתְּנִי שְׁמָמָה
כִּלְיָיִם דָּוָה:
14 נִשְׁקַל לִי כֶּשֶׁף בְּיָדוֹ יִשְׁתַּרְטֵנִי עָלַי עַל־צִנְאוֹתַי
הַכְשִׁיל כַּתֵּי נִתְּנִי אֶדְנִי בְּיָדִי לֹא־אוּבֵל קוֹם:
15 לֵךְ כִּלְיָאֲבִירָיו אֶדְנִי בְּקַרְבִּי קָרָא עָלַי מוֹעֵד
לִשְׁכַּר בַּחֲנֻכָּי גַּת דָּבָר אֶדְנִי לְבַחֲלֹת בַּת־יְהוָה:
16 עַל־אֲלֹהֵי אֱמִי בּוֹכָה עֵינָיו עֵינִי יִרְדָּה מִיָּם
בִּירְדֶּתֶק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נֶפֶשׁ הִנֵּה בְנִי
שׁוֹמְמִים כִּי גֹבֵר אוֹיֵב:
17 פֶּרֶשֶׁה צִיּוֹן בְּגָדֶיהָ אֵין מִנְחָם לָהּ צָנָה יְהוָה
לִיעֲלֹב סִבִּיבָיו צָרָה הִנֵּה יִרְשָׁלַם לַנֶּהָה
בִּינֵיהֶם:
18 צִדִּיק הוּא יְהוָה כִּי כִּיהו מְרִיתִי שְׁמַע־נָא
כִּלְיָעַלְמִים וּרְאוּ מִכְאֹבִי בַּתּוֹלְתִי וּבַחֲנֻכִּי הִלְכִי
בַּשֶּׁבִי:
19 תִּרְאֵתִי לְמַאֲבֵל הָמָּה רַחֲמוּנִי כִּהְגִי וְנִקְמִי בַּעֲדִי
גִּנְעוּ בִּירְבִּקְשׁוֹ אֲכַל לָמוֹ וַיִּשְׁיבוּ אֶת־נַפְשָׁם:
20 רְאֵה יְהוָה בִּירְצוֹנִי לִי מִצִּי הַמִּרְמָרוֹ נִהְפָּךְ לִבִּי
בְּקַרְבִּי כִּי מָרוּ מְרִיתִי מִחַיִּץ שְׁכֵל־הַתְּרֵב בַּבֵּית
כְּמוֹת:
21 שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנָה אֲנִי אֵין מִנְחָם לִי כִלְיָאֲבִי
שְׁמָעוּ רַעֲתִי שִׁשׁוּ כִּי אִתָּה עֲשִׂיתָ הַבֹּאֶת
יוֹם־קָרָאתָ וַיְהִי כְמוֹנִי:
22 תִּבָּא כִלְיָרַעְתָּם לִפְנֵיהֶּ וְעוֹלָל לָמוֹ כֹּאֲשֶׁר
עוֹלָלָתִי לִי עַל כִּלְיָשִׁשׁ בִּירְפּוֹת אִתָּתִי וְלִבִּי
דָּוָה:

1.1 אֵיכָהוּ יִשְׁכָּה בְּדָד הַעִיר רַבָּתִי עִם הַיָּתֶה
כֹּאֲלִמְנָה רַבָּתִי בַּיּוֹמִים שְׁרָתִי בַּמִּדְיָנוֹת הַיָּתֶה לְמַס:
2 בָּבוֹ תִּבְכֶּה בְּלִילֶה וְדַמְעָתָהּ עַל גְּסָתָה אֵין־לָהּ
מִנְחָם מִכִּלְיָאֲבִיבֶיהָ כִּלְיָרַעֲתֶיהָ בְּגָדוֹ כֹּהֲתִיד לָהּ
לֹא־יָבִים:
3 גְּלָלָתָהּ יְהוָה מִלְּעִיּוֹמָרְבַּ עֲבָדָהּ הִיא יִשְׁכָּה
בַּיּוֹמִים לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ כִּלְיָרַדְגִּיהָ הַשִּׁיגִיבֶהָ
הַמְצָרִים:
4 דָּרָכֶי צִיּוֹן אֲבִלֹתֶמְבִּילִי בְּאֵי מוֹעֵד כִּלְיָשִׁעֲרִיטִי
שׁוֹמְמִין כִּהְגִּיהָ נִאֲנָתִים בַּתּוֹלְתֶיהָ וּבָגָדֹת וְהִיא
מִרְגָּלָה:
5 הִנֵּה צָרָה לִרְאֵשָׁאֲבִיבֶיהָ שְׁלֹו בִּירְיָהּ הוֹנָה עַל
רִב־פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלָהּ הִלְכִי שְׁבִיל־כְּנִי־צָר:
6 נִצָּא מִבַּת־צִיּוֹן כִּלְיָהֲתָהּ הִנֵּה שְׁרָתֶיהָ כֹּאֲלִים
לֹא־מִצָּאוּ מִרְעָה וַיִּלְכְּוּ בִלְא־לֶחֶת לִפְנֵי רִחוֹף:
7 נִכְרָה יִרְוֶשָׁלַם יָמִי עֲנִיָּה וּמִרְוֶדֶיהָ בָּל מִסְמָדֶיהָ
אֲשֶׁר הִנֵּה מִימֵי קָדָם בְּנִלְ עָמָה בִּיד־צָר וְאֵין
עוֹזֵר לָהּ רָאוּהָ צָרִים שְׁחָקוּ עַל מִשְׁבַּתָּהּ:
8 חֲטָא חֲטָאֵה יִרְוֶשָׁלַם עַל־כֵּן לִנְיָהּ הַנֶּהָה
בִּלְיָמִכְבָּדֶיהָ הִזְלִיחַ כִּירְאוֹ עֲתִתָּה גַם־הִיא
נִאֲנָתָה וַתִּשָּׁב אַחֲרָיו:
9 מִמָּאֲתָה בְּשׁוֹלֵיטֶה לֹא נִכְרָה אֶסְרִיתָה וַתִּרְדַּ
כֹּלָאִים אֵין מִנְחָם לָהּ רְאֵה יְהוָה אֶת־עֲנִיָּי כִּי
הַגְדִּיל אוֹיֵב:
10 הָדוּ בְּרֶשׁ צָר עַל כִּלְיָמִסְמָגֶיהָ בִּירְאֲתָהּ בַּיּוֹמִים
בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבִאוּ בִּשְׁכָּל לָהּ:
11 כִּלְיָעָמָה נִאֲנָחִים מִבְּקָשִׁים לָחֶם נִתְּנוּ
מִסְמָדֶיהָם בְּאֲכָל לִשְׁשִׁיב גֶּפֶשׁ רְאֵה יְהוָה
וְהַבִּישָׁהּ כִּי הִי־תִי וּלְלָהּ:

35 להטות משפט־זָכַר בְּגֵד פָּנֵי עֲלִיזָה:
 36 לַעֲנֹת אֲדָם בְּרִיבֹו אֲדֹגִי לֹא רָאָה:
 37 מִי יָדָה אֲמִיר וְנִסְתִּי אֲדֹגִי לֹא צָהָה:
 38 מִפִּי עֲלִיזָה לֹא תֵצֵא הַרְשָׁוֹת וְהַטְּבוֹת:
 39 מִה־יִּתְּאוּבוֹן אֲדָם טִי גָבֵר עַל־סִטְמָה:
 40 נִחְפְּשָׁה דָךְ לִינִי וְנִחְלַכְהָ וְנִשְׁוֶבָה עַד־יְהוָה:
 41 נִשְׁאָל לִכְבֹּנִי אֶל־כַּפִּים אֶל־אֶל בְּשָׂמִים:
 42 נִשְׁעֲנִי וְסִרְיִנו אֶתָּה לֹא סִלַּחְתָּ:
 43 סִבֵּתָה בְּאֵף וְתִרְדָּפֵנוּ הַרְגָּם לֹא סִמְלַחְתָּ:
 44 סִבֵּתָה בְּעֵצֶן לֹךְ מַעֲבֹור תַּפְלָה:
 45 סִחִי וְסֵאוֹס תִּשְׁמַעְנִי בְּקֶרֶב הַעֲצִים:
 46 סִצֵּצִי עֲלִינִי פִיהֶם כָּל־אֲבִינִי:
 47 סִחֵד וְסַחַת הִנֵּה לָנִי הַשְׁמַחַת וְהַשְׂכֵּר:
 48 סִלְגִּי־לִי סִימָן תַּעֲרֹד עֵינִי עַל־שֹׁכֵר בְּתַעֲרִי:
 49 עֵינִי נִגְרָה וְלֹא תִקְרָה מֵאִין הַפְּלֹות:
 50 עַד־יִשְׁקִיף וְיִרְאֵה יְהוָה מִשְׁמַיִם:
 51 עֵינִי עֲלִילָה לְנַפְשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירִי:
 52 עֲזֹוד צָדִיקִי בַּצָּפוֹר אֲבִי תָגֵם:
 53 עֲצִיבִי בַּבּוֹר־חַיִּי וַיִּדְוֶה־אֲבִי בִּי:
 54 עֲפֹר־יָמָם עַל־רֹאשִׁי אֲמַרְתִּי נִגְרָתִי:
 55 עֲקָרָתִי שִׁמְרָה יְהוָה מִבּוֹר תַּחֲתֵיחַת:
 56 עֲלִילִי שִׁמְעָם אֶל־תַּעֲלָם אֲזַנְּךָ לִנְדֹסְתִי
 לְשִׁוְעִי:
 57 עֲלִיבִי בְּיָוִם אֲקַרְאֶךָ אֲמַרְסֵם אֶל־יִתְיָבָא:
 58 עֲלִיבִי אֲדֹגִי רִיבִי נִפְשִׁי צָאֵלָה תִּגִּי:
 59 עֲרִיסָה יְהוָה עֲזָחְתִּי שִׁפְטָה מִשְׁפָּטִי:
 60 עֲרִיסָה לִי נִקְמָתָם כָּל־מִחְשַׁבְתָּם לִי:
 61 שִׁמְעָם סִרְפָּתָם יְהוָה כָּל־מִחְשַׁבְתָּם עָלִי:
 62 שִׁפְטִי קָמִי וְהִגִּיזֵם עָלִי כָל־הָיָוִם:
 63 שִׁבְתָּם וְקִימְתָם הַבִּיטָה אֲנִי מִנְדִּיתָם:
 64 שִׁשִּׁיב לָהֶם בְּטִיל יְהוָה בְּמַעֲשֵׂה תִיָּהֶם:
 65 שִׁמְעֵן לָהֶם מִנְּגַת־לֵב תִּפְלֹתָם לָהֶם:
 66 תִּרְדָּף בְּאֵף וְתִשְׁמִיזֵם מִתַּחַת שְׁמִי יְהוָה:

1. 3 אֲנִי הַזָּכֵר רָאָה עָלִי בְּשִׁבְס עֲבָרְתָה:
 2 אֲוִתִּי נִבְגַּד וַיִּלְךְ תִּשְׁפֹּף וְלֹא־אִוֵּר:
 3 אֲפִי בִי יִשְׁעֵי יְהוָה נָלוּ כָל־הַיָּוִם:
 4 בִּפְלָה בְּשָׂרִי וְעוֹלִי שֹׁכֵר עֲצָמוֹתִי:
 5 בִּבְגָה עָלִי וַיִּשְׁפֹּף רֹאשִׁי וְתִלְלָהָ:
 6 בְּמִשְׁפָּטִים הוֹשִׁיבִי קָמְמִי עוֹלָם:
 7 בְּנִזֵּר בְּעֵצִי וְלֹא אֲצַא הַכְּבִיד נִסְשָׁתִי:
 8 גָּם בִּי אֲזַעַל וְאֲשִׁוּעַ עֲתָם תַּפְלִיחִי:
 9 גָּבֵר דָּךְ כִּי בְּנֹזִית גְּתִיבִתִּי עֲנָה:
 10 דָּב אֲרָב הוּא לִי־אֶרֶיָה בְּמִסְתָּרִים:
 11 דָּרְבִי סוֹכֵר וַיִּפְשַׁחְנִי שְׁמִי שִׁמְעֵן:
 12 דָּרְךָ קִשְׁתֹּךְ וַיִּצִּיבִנִי בַּמַּטְרָא לִסְרִי:
 13 הִבִּיא בְּכִלְיֹתִי בְּנִי אֲשַׁפְּתֹה:
 14 הִנֵּי־תִי שֹׁחֵל לְכָל־עַמִּי בְּגִיתָם כָּל־הָיָוִם:
 15 הִשְׁבִּיעֵנִי בְּסִרְיֹתִים הַרְוִגִי לַעֲנָה:
 16 וַיִּגְרַס בְּסִצֵּץ שְׁלִי הַכְּפִישְׁנִי בְּאֶפְרַי:
 17 וַתִּנְחַח מִשְׁלֹום נַפְשִׁי מִעִיתִי סוֹכָה:
 18 וַאֲמִיר אֲבִד נִצְחִי וְתוֹחֲלֹתִי מִתְּהוָה:
 19 וְכִרְשִׁנִּי וְסִרְיִנִי לַעֲנָה וְרֹאשִׁי:
 20 וְכִדֹּר תִּזְכּוֹר־נִשְׁוֹת עָלִי נִפְשִׁי:
 21 וְנָאֵת אֲשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹתִיל:
 22 וְסִסְתִּי יְהוָה בִּי לֹא־תִמְנֶנּוּ בִּי לֹא־יִלְוּ רַסְמִי:
 23 וְתִשְׁמִיעִם לְבָבָיִם רַבָּה אֲמַנְתָּה:
 24 וְתִלְקִי יְהוָה אֲמַנְהָ נִפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹתִיל לֹךְ:
 25 וְתִהְיֶה לְקִיּוֹלָנִשׁ תִּדְרָשְׁנִי:
 26 וְתִזְלִל וְתִזְלֵם לִתְשַׁנְּתָה יְהוָה:
 27 וְתִטֹּב לְזָכֵר בִּי־יִשְׁאָל עַל בְּנֵי־עִירִי:
 28 וְשִׁב בְּדֹד וַיִּדָּם בִּי נִטַּל עָלִי:
 29 וְתֵן בְּעֶסֶר פִּיהוּ אוֹלִי יֵשׁ תַּקְהָה:
 30 וְתֵן לְמִבְּהוּ לְחִי יִשְׁבַּע בְּסִרְיָה:
 31 בִּי לֹא יִנְחַח לְעוֹלָם אֲדֹגִי:
 32 בִּי אֲמִי־הוֹנָה וְרַחֵם בְּרִב־סִסְתִּי |
 33 בִּי לֹא עָנָה מִלְכּוֹ וַיִּצָּה בְּנִי־אִישׁ:
 34 לִדְכָא תַחַת רַגְלִיו כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ:

Lamentazioni

- Le prime quattro hanno la forma di acrostico
  - Circoscrive;
  - Dà ordine;
  - Esprime la totalità.
- Le “voci” sono diverse:
  - Nei primi due capitoli prevale quella di Gerusalemme personificata (comunitaria)
  - Nella terza parla un singolo uomo
  - Nella quarta parla Gerusalemme
  - Nella quinta un noi

- La terza lamentazione ha valore anche di centro tematico del libro.
  - **3,25-32** ²⁵Buono è il Signore con chi spera in lui, con colui che lo cerca. ²⁶È bene aspettare in silenzio la salvezza del Signore. ²⁷È bene per l'uomo portare un giogo nella sua giovinezza. ²⁸Sieda costui solitario e resti in silenzio, poiché egli glielo impone. ²⁹Ponga nella polvere la bocca, forse c'è ancora speranza. ³⁰Porga a chi lo percuote la sua guancia, si sazi di umiliazioni. ³¹Poiché il Signore non respinge per sempre. ³²Ma, se affligge, avrà anche pietà secondo il suo grande amore.

Una conclusione enigmatica (Lam 5,21-22)

- ²¹Facci ritornare a te, Signore, e noi ritorneremo, rinnova i nostri giorni come in antico. ²²Ci hai forse rigettati per sempre, e senza limite sei sdegnato contro di noi?
- ²¹Restore us to yourself, O LORD, that we may be restored; renew our days as of old —
²²unless you have utterly rejected us, and are angry with us beyond measure.

Baruc

- 1,1-2 Titolo
- 1,3-10a Introduzione narrativa
- 1,10b–3,8 Lettera a Gerusalemme
  - Cornice epistolare (1,10b-15a)
  - Confessione delle colpe (1,15b–2,10)
  - Supplica al Signore (2,11–3,8; cfr. Dn 9)
- 3,9–4,4 Istruzione sapienziale (in poesia; cfr. Gb 28; Sir 24)
- 4,5–5,9 Esortazione profetica (cfr. Is 40-55)

Lettera di Geremia

- Il titolo deriva dal prescritto presente nella LXX (cfr. Ger 29)
- Nella Bibbia latina lo scritto diventa il c. 6 del libro di Baruc
- Il tema è la nullità degli idoli